

“Ο ΝΟΥΜΑΣ”

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Για την Αθήνα Δρ. Β. — Για τις Έπαρχίες Δρ. Γ
Για το Έξωτερικό Δρ. Χρ. 10.

Για τις επαρχίες δεχόμαστε και τρίμηνες (2 Δρ. την τρι-
μήνα) συνδρομές.

Κανένας δε γράφεται συνδρομητής ή δε στέλνει μπροστά
τη συνδρομή του.

10 λεπτά το φύλλο λεπτά 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στα κιάκια (Σύνταγμα, Όμόνοια.
Εθν. Τράπεζα Έπ. Οικονομικών, Σταθμός Τροχί-
δρομου (Ακαδημία), Βουλή, Σταθμός Υπόγειου Σιδη-
ρόδρομου (Όμόνοια), στα βιβλιοπωλεία «Εστίας» Γ.
Κολάρου και Σακέτου (άντικρυ στη Βουλή).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Χατζηδακισμοί—Ο Ίανός της Καθαρεύου-
σας—Τα Κυπριώτικα.—Το Τζαμί.

ΑΥΤΗ τη βδομάδα είχαμε δυο ξεσπαθώματα κατά της
δημοτικής—Ένα βιβλικό κ' ένα ρητορικό. Και τα δυο από
τό Πανεπιστήμιο.

Η βιβλική αποκάλεσε μας ήρθε από τον κ. Γ. Χα-
τζηδάκη. Στο Μαργιτικό παράστημα της Αθήνας τύπω-
σε ένα φαρδύλατο ήρθο για το γλωσσικό ζήτημα και το
έβαλε για τίτλο τις δυο θεματικές λέξεις—«Γεννηθήτω
Φώς». Όμως φως δεν έγινε γιατί μόνος ο θεός μπορούσε
να κάνει φως από το χάος και την άνομη και ο κύριος
καθηγητής, όσο σοφός κι έιναι, δεν έχει το θείο χάρισμα
να βγάλει φως από το κλασικό σκοτάδι όπου παραδέρνουν
οι γλωσσικές του θεωρίες.

Μελετήσαμε το ήρθο με προσοχή με επίχειρημα και-
νοόριο κανένα δε βρήκαμε. Κι ούτε θα είτανε να πιθανό και
να βρεθή γιατί δεν υπάρχει. Κ' επειδή είμας πάλι έχουμε
τόσο συχνά απαντήσει στα διάφορα κατηγορητήρια που ξε-
σπεντόμε ο κύριος Χατζηδάκης εναντίον της δημοτικής κ' έ-
πειδή νομίζουμε πως έχουμε αρκετά καθαρά πιά ζηγήσει τι
θέμα και τι εννοούμε, περιττό μας φαίνεται να ξαναρχίσου-
με τα παλιά ξαναμασώματα. Αλλά μόνο πράματα θα ξεση-
κώσουμε από το ήρθο του κ. Χατζηδάκη για να δείξουμε
πόσο μακριά βρισκείται από τη γωομία της ζωής.

Μας ξαναλέει τον παλιό του άρρωστο πως : «Βάσις του
ρημετέρου λόγου, γραπτού και προφορικού, θα είναι ο λα-
λοήμονος εν ταίς επίσημοις συναστροφάις και οικίαις κε-
καθαρισμένοι και εξευγενισμένοι».

Η εφαρμογή αυτής της αρχής προϋποθέτει πως πρέπει:
1) να βρεθούν, ν' αρθρογραφούν και να καταλογοστούν
τα επίσημα αυτά σκίτια, οι έθνικοί αυτοί πριμκίριοι, που
σταλθήκανε από τη μοίρα για να κανονίσουν και το γραπτό
και τον προφορικό λόγο.

2) να βρεθή οι ποιές επίσημες όρες και στιγμές μιλούνε
αυτοί οι δυστυχημένοι «τον κεκαθαρισμένον και εξευγενισμέ-
νον λόγον». Αντές οι όρες και στιγμές ανάγκη να χωριστού-
νε από την άλλη τους ζωή, διάφορο αν ίσια ίσια αυτή εί-

λοι σήμερα την ξεχούνε στη γλώσσα τους. Έχει
μια δύναμη ωστόσο ή αρμονία που του κάκου, θα
τη νοιώσης και κεί ακόμη που θα φέρεις πως δε σε
μέλει, και κεί ακόμη που δεν ξέρεις τί πράμα εί-
ναι. Η μισή γλώσσα, την αρμονία δεν την έχει
και μήτε μπορεί να την αποκτήση ποτέ της. Ο
κόσμος πάντα θα το καταλάβη, ή άγράμματος ο
πως κι ο γραμματισμένος. Το αίσθημα της αρμο-
νίας φαίνεται πως μέσα μας ζή. Άμα το βλάψης,
ξυπνή, έρεθίζεται μάλιστα, και μη βρίσκοντας το
λογαριασμό του, κατανατξά στο αντίθετό του, άγριέ-
θει, φωνάζει, πέφτουνε τα μαξιλλάρια—κ' έτσι έ-
πεσε ή Όρεστωια.

Για τούτο μου φάνηκε σημαντικό και να παι-
χτή και να πέση. Για το άλλο το σημαντικό που
άκολούθησε στην ίδια εποχή, μόλις το λωμώ να σξ;
μιλήσω, επειδή κ' είναι άρθρο δικό μου. Οι απόλυ-
τοι κανόνες. Μά να δήτε πως ή σημασία του δεν
είναι που έγω τόγραφα, ή σημασία του είναι που
το διαβάσανε φίλοι και που τόκαμα για φίλους.
Θαρθή καιρός, καθώς τόλεγα κι άλλου (1), όπου
θαρχίσουμε ήσυχα κ' ειρηνικά, να συζητούμε άναμε-

νη ή ζωή που φτειάνεται και κυβερνείται με την αγάπη
και το μίσος, το φόβο και τη λαχτάρα, το γέλιο και το
κλάμα. Έως όμως το ξεκαρδιστικό γέλιο κι ο κωμικός
φόβος και το έρωτικό πάθος να είναι κι αυτά κατά τον κύριο
καθηγητή επίσημα φαινόμενα. Αν είναι να μάς το πη για
να το ξέρουμε και για να συμπεράνουμε άμέσως πως ή δο-
τική κι ή αναδιπλασιασμός (εκεκαθαρισμένοι) έχουνε κατά
τη γνώμη τον ή θέση τους στην ώρα της αγάπης και της
δράγης. Κι αυτό γιατί υποθέτουμε πως ο κ. Χατζηδάκης
γράφει τη γλώσσα που έμαθε στις επίσημες συναστροφές
που ανακάλυψε ανάμεσα Λυκαβητού και Πλάνας.

Είναι, με τον άηθρο, άσπειο να λη κανείς πως πέντε
έξη σκίτια θα θεμελιώσουνε γλωσσική τυραννία σ' όλο τον
Έλληνισμό και πως ή δική τους γλώσσα—θέλοντας και μή—
πρέπει να γίνει μιά μέρα ή βάση και του προφορικού και του
γραπτού λόγου σ' όλο το έθνος. Μά κείνο που φανερώνε-
ται πάλι εδώ είναι ή πολυκαίρινη με πάντα σφαλή αντίλη-
ψη πως όφως και γλώσσα κάνουν ένα πράμα. Πως αυτό το
λάθος κάνει ο κ. Χατζηδάκης—θρηματικά ή άθελα, δεν το
ξέρουμε—για μάς δεν έχει ρώτημα. Και καθώς είμαστε
πρόθυμοι να παραδεχτούμε ότι μερικά σκίτια, λίγοι νομάτοι,
ίσως κ' ένας μόνος ποιητής, μπορούνε να μορφώσουνε το έ-
φος μιας εποχής, άλλο τόσο είμαστε πρόθυμοι να φωνάξου-
με πως ο τύπος, ή μορφολογία κ' ή σύνταξη μιας γλώσσας
μόνο και κατάμονο θεμέλιο μπορούνε να έχουνε την κοινή
λαλιά του λαού.

Ο κ. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ άραδιάζει σ' έξη άρθρα τα κρί-
ματα του κλασικισμού. Δι ή τα ξεκοκινώσουμε γιατί
βαρεθήκαμε να κοκινώμε όλοένα τα ίδια. Η δουλειά μας
έτσι που στέκεται είναι αρκετή για να δείξη πόσο άδικούνε
την επιστημονική αξία όσοι δε θένε να δούνε την αλή-
θεια που αντρώσαμε είμας. Ένα μόνο άρθρο: ή ξεχωρί-
σουμε για να δώσουμε κάποιο δείγμα της κριτικής του κ.
Χατζηδάκη. Είναι το άρθρο 4. Λέει: ατομωσί (οι μαλλια-
ροι) προς πλουτισμόν ήρθεν της δημοτικής να πλαττωσι νέα
στερατώη και παντελώς άκατανόητα σύνθετα. «κι μάς
παρουσιάζει ένα και μοναδικό παράδειγμα—Νεράϊδα φεγγα-
ροστυμένη. Τόνο ρωτούμε, τί φταίξιμο, τί ψεγάδι βρισκει
στο λαμπρό αυτό επίθετο; Πειράζει τα νεύρα της αίσθητι-
κής του ή μήπως να παραστρατίξη από τους γλωσσικούς κα-
νόνες; Όχι; βέβαια το δεύτερο. Μ' αν είναι λοιπόν το πρώ-
το τότε θα βρεθούμε στην ανάγκη να παραδεχτούμε πως ο
κύριος καθηγητής δεν ξέρε: τί θα πη ποίηση, τί θα πη πλα-
στική δύναμη, δεν ξέρε ούτε τα δημοτικά τραγούδια ούτε
το Σολωμό. Τα δημοτικά τραγούδια λένε: φεγγαροστυ-
πη. Ο Σολωμός είπε: φεγγαροστυμένη. Που είναι το τέ-
ρας και ποιά είναι τα άκατανόητα;

ΚΑΙ ΤΩΡΑ ός κοιτάζουμε το διπρόσωπο Ίανό κι από
την άλλη του μεριά. Από Χατζηδάκη γίνεται Μιστριώ-
της—άπό πολεμικός άρρωτογράφος, ρητορας ουρανοδρόμος.
Δι ή ζουλέψουμε τη δόξα του κ. Μιστριώτη, που για
σαράντα χρόνια τώρα μασουλίζει αρχαϊκούς ρητορισμούς κά-
τω από το φτερό της κουκουβαγιάς. Όχι, δι ή τότε ζου-
λέψουμε γιατί σαν καλοί πολεμιστάδες ξέρουμε να δούμε
πως ο κ. Μιστριώτης, όσο μίσος κι αν έχη μέσα του για
μάς, πάντα μιλά με κάποια ειλικρίνεια. Ψδω δι χωρεί ζου-
λια με λύπη. Λύπη γιατί βλέπουμε τί κακό μπορεί μιά
στραβή, πεποιθήση να κάνει, πόση ζωή δύναται να σκοτώση
τι διανοητικό σκατάμα κεναντξά να προζενίση. Σαράντα
χρόνια καθηγητής κι όμως άκούστε πως μιλεί:
«Μεττοι χριστών έλπίδων και το βαρύ της ύλης φορτίον
ναποθέμενοι ανεργόμεθα εις τας άπείρους του χείρου έκτα-
σεις εν εις εκ της θείας του χορού των άστέρων, θέλομεν
ύμνεϊ τον κοσμικόλο Θεόν!»

ταξύ μας για το τί πρέπει να παραδεχτούμε στα
βιβλία μας, για τους τύπους που θα διαλέξουμε, για
τη γραμματική, μ' ένα λόγο, που θα καθιερώτου-
με. Αφτό έννοείται πως είναι σημαντικό, άφου για
να συζητούμε, θα πη πως είμας πολλοί. Με τους
Απόλυτους κανόνες το λοιπό συζητούτα κ' έτσι κα-
τόπι, λίγο λίγο, έγινε κ' ή Απολογία, έτσι θα γί-
νουμε κι άλλα. Κ' έτσι πάμε όμπρός. Στα 1904,
κάποιο νόημα είχε που για να συναγερθηθούμε όλοι
μας, για να φτάσουμε πιά σε άποτέλεσμα θετικό,
που νύχη και τούτο την άρμονία του, κανονίζαμε
τη δύναμή μας. Από κάθε γωνιά της Ελλάδας
και της Ανατολής, στο βωμάλικο, σηκωνόταν: κ'
ένάς δημοτικιστής. Πρώτα οι δουλειές μας Πηγαί-
ναμε ως την Αλεξάνδρεια έτρεχε ο καλός μας ο
Βουτισριδής εκεί κάτω και μάνι μάνι του έδινε ένα
γράμμα για το ψωμί και το νερό, να τους το δικ-
βάση και να τους καθηγήση, επειδή κάθε φορά που
μάς δίνεται άφορη, χρέος μας να καταχούμε. Αμέ;
Η δουλειά μας άφτό θέλει.

Τίτοις στις 12 του Χριστού, 1904, τα ιστο-
ρικά μας. Αρχίζει ο τόμος ειρηνικά, ειρηνικά τε-
λειώνει, μ' έναν πόλεμο στη μέση. Κοιτάζτε τώρα
τί παράξενο. Μόλις παίρναμε την άνακποή μας και

Είναι να μη χαμογιάση κανείς;
Και τ' άλλο:
«Δεν έμινον άκόνη, δι ή ούζωνε τας μαχαίρας των έχ-
θρών της έθνικής γλώσσας χυδαίτων, αλλά μάχιρα ο
νά άμυνού κατά των βεβηλώσεων των».
Την κάμα δεν ήνε φοβόμαστε και τ' άκόνι δι μάς
χρειάζεται. Πάλι καλήτσα θα είτανε ν' αποτραβότανε ά-
λάργα στο χορό των άστρων ο κ. Μιστριώτης με τους ό-
παδούς του. Δίγως άλλο ή' άντικρύσουνε ήμορη θέα κεί πά-
νω και μεις πάλι εδώ κάτω να βρούμε σημαντική καλυτέ-
ρηση στη δική μας.

Αναφέραμε και τους όπαδούς γιατί στη γιορτή που γί-
ννηκε στο Πανεπιστήμιο για το σαρντόχρονο του κ. Μι-
στριώτη κάποιος άπ' αυτούς μάς τίμησε με λιβελλικό ύ-
μνο. Νά και το δείγμα:
«Και είδομεν τους μικρούς εκείνους άναπήρους
«Γελώτων παρανάλωμα, στυγνούς, άχρους, οίκτίστους,
«Μορούς νέους, κινουργείς κοβάλους και Στύρους
«Είς τον Καϊάδον πίπτοντας του αίσχους κταπτύστους».
Σαράντα χρόνια καθηγητής και νί τί είδαξε. Είναι να
μην τότε λυπώσαι;

Μά όχι, δι φτάνει μόνο ή λύπη. Τώρα σηκώνεται κι ο
θυμός. Όχι γιατί μάς βρίσανε είμας τ' άτομα, μά γιατί
βρίζονταν είμας βρίζουνε το έθνος. Γιατί είμας είμαστε ή
ψυχή κ' ή δύναμη του έθνους, γιατί είμας είμαστε κείνοι
που δουλεύουμε για να το άναστήσουμε, που το θέμε μεγάλο
και δυνατό και ξεσκαλωμένο από κάθε άλυσίδα, γιατί εί-
μας έχουμε μέσα μας έλακρη την παράδοση κι όχι κείνοι
που ταχτήκανε να ήνε φυλάγουν. Τήνε φυλάγαν, ήνε
φυλάγαν τόσους κίονες τότε ως που μιά μέρα ή έθνική πα-
ράδοση βαρέθηκε τη φυλακή τους κι άφίνοντας πίσω της τα
ρούχα της για να τα κάνουνε φυλαχτά οι νοχλιασμένοι
κλειδοκράτες, έφυγε για τα βουνά τα λεβέντικα και για
τη λεύτερη ζωή και πήγε να ξαναβρη τα παληκάρια. Από
τη λεύτερη ζωή ήνε ξαναφέρουμε πίσω πάλι είμας την
έθνική ψυχή κι όποιος δεν την αναγνωρίζει κι όποιος δε
σκέβει να πιστέψη—αυτός είναι του έθνους όχτρος κι αυτός
άξιος να γαρμιστή στον Καϊάδα.

ΤΑ ΠΑΡΑΤΡΑΓΩΔΑ που γινήκανε τώρα τελευταία
στην Κύπρο με την έκλογή του Άγιου Κυρηναίος μες θυ-
μίζουμε ακόμα μια φορά πως ή δημοκρατική μανία κι ο
κομματικός έγωισμός που φάγανε τις άρχαιες δημοκρατίες
για να ξαναφανερωθούνε στους θεολογικούς καυγάδες του Βυ-
ζαντίου και στις φαναριώτικες ραδιουργίες, πάντα κάπου
κουφοκάνει άφνίζοντας το έθνος. Δι μιλούμε ρωσικά για το
λεύτερο βασίλειο όπου το κακό θέριεψε όλος διόλου άδιάν-
τροπα.

Είμας εδώ δε θα ζητάσουμε ποιος έπρεπε ή δεν έπρεπε
να γίνει άρχιεπισκοπος στην Κύπρο. Ούτε θα σκοπιστούμε
και πολυ για τα έκκλησιεστικά συστήματα και τους κανο-
νικούς νόμους. Αυτά όλα είναι τύποι κ' οι τύποι έχουνε ή
δεν έχουνε σημασία άνάλογα με την εποχή και τους άν-
θρώπους.

Κείνο που θέμε να τονίσουμε σ' αυτό το Κυπριακό ζή-
τημα είναι πως:

- 1) Οι μητροπολίτες αν καταλαβαίνανε την αξία της ά-
ποστολής τους δι ή δημοκοπούσανε σε βουλευτές ή μωρο-
δύμωροι για να πετύχουνε την έκλογή τους με κάθε μέσο.
- 2) Ο λαός δεν έπρεπε να χωρίζεται σε αντίμαχα κόμ-
ματα και να χτυπιέται και να διαγουμίζη την άρχιεπισκο-
πή και να δείχνη έτσι πως δεν ξέρε τί θα πη πολιτική σύ-
νεση και πως του είναι άδύνατο να δουλέψη με βυόνια.
Έτσι που είναι σήμερα τα έθνικά πράματα μόνο συνε-
ργασία μπορεί να μάς φέρη σε κάποιο ξαναγέννημα. Η αυτή
η συνεργασία πρέπει να φαίνεται από τα μικρότερα στα πιο
μεγάλα ζητήματα. Όλα έχουνε την αξία τους. Κ' οι Κυ-

ξέσπασε πάλι άλλο; πόλεμος, μά τί πόλεμος; Φο-
βρός. Κι ωστόσο ή άφορη του κωμική, ο Σουρής.
Μιά ψυχολογική, κριτική μελέτη για το Σουρή,
τους άναψε τα μυαλά. Θα σξς δηγηθώ τον πόλεμο
με όλες του τις λεπτομέρειες, μά θα τονέ δηγηθώ
του χρόνου, στον άρθ. Β'. Δι χωρεί εδώ. Έλπιζα
πως θα σξς; άποσώτω τα Ρόδα και Μήλα με τον
Δ'. Δι γίνεται. Και πρέπει να σξς τα παρουσιάζω
τα πράματα με τη σειρά τους, ώστε και το άρθρο
μου για το Σουρή δεν το βάζω. Σξς βεβαιώνω πως
έχω λαχτάρα να βγη κι ο πέμπτος, για να πιάσου-
με ύστερα με την ήσυχη μας τα μυθιστορήματα
μας που είναι όλοέτοιμα και διφούνε για φως.

Σξς; έταξα στην αρχή ΤΡΙΑ ΛΟΓΙΑ. Οι τρεις
άστερικοί που βλέπετε σξς είδοποιούνε πως τί-
λειωσε το νούμερο ένα, πως αρχίζει το δυό.

Και τα δυό, πάλι για την άρμονία.
Μακρι δεν είναι; είναι όμως δύσκολο, γιατί έχω
κάμποσα δυσάρεστα να σξς πώ.

Τι να κάμουμε και πως να τα πούμε; Να τα
πούμε νέντα σκέττα, μ' όλο το θάρρος. Με ξέρετε
για φίλο της αλήθειας. Amicus Plato, magis

1) Ρ. κ. Μ., Β', 1—2.

πρώτες με το εκκλησιαστικό τους μαλλιοτράβηγμα κάνουνε σπουδαίο κακό στο Έθνος. Γιατί δείχνουνε έτσι πως δεν μπορούμε εμείς οι Ρωμιοί να διοικηθούμε μόνοι μας και, το δείχνουνε ίσια ίσια σε κείνους που έχουμε σφύρο σημαντικό να τους κάνουμε φίλους μας. Απορούμε γιατί ή Αγγλία να δείχνη φιλοβουργαρισμό. Μά γιατί να ξαφνιστούμε για αυτό αφού εμείς οι ίδιοι της φανερόνουμε με τον πιο φωνοκλάδικο τρόπο πως δεν είμαστε άξιοι ούτε για την εκλογή ενός αρχιεπισκόπου να συμφωνήσουμε ;

*

ΠΟΛΥ δίκιο έχει ο κ. Αντρεάδης, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο, μ' αυτά που γράφει στην «Εστία» για το Τζαμί του Μοναστηρίου. Οι αρχαιολόγοι μας αποφασίσανε να το γκρεμίσουνε — δίχως άλλο για να σβύσουνε και το τελευταίο μνημείο της Τουρκοκρατίας που έμεινε όρθιο στην Αθήνα. Γι' αυτούς καθώς φαίνεται ή ιστορία σταμάτησε στην Αλεξανδρινή εποχή κι ό,τι γιάστηκε έπειτα πρέπει να χυθή.

Θά είτανε ίσως περιττό να θυμίσουμε πως τα ίδια γινώκανε στην Ακρόπολη, όπου ή μονομανία του κλασσικού ζαράνισε τα Φράγκικα κάστρα και το τουρκικό τζαμί με την ανόητη έλπίδα να ξαναστήση την αρχική δοξα του Παρθενώνα. Κ' έτσι χυθήκανε τα χείρια που ζούνε στην ποιήση του Βύρωνα, του Λαμαρτίνου και τώσων άλλων. Χαθήκανε οι πέτρες που τις βράσανε τα αίματα δυο πολιτειακών και που ζούσε μέσα τους καποιος ανήλικος από τα κλέφτικα βολια. Θά είτανε, το ξαναλέμε, περιττό να τα θυμίσουμε όλ' αυτά ή δι βλέπαμε ότι το καθαριστικό μίσος των αρχαιολόγων κυνηγά τώρα τα χορταράκια και τα λουλούδια που απλώνουνε την ταπεινότητος ομορφιά στον αυλόγυρο της Ακρόπολης. Τα ξερίζωνουνε από κάθε σκιμαδιά του βράχου, από τη σκιά κάθε πεσμένης κολώννας. Και θά μείνουνε έτσι τα μάρμαρα πάνω στο ξερό το χώμα, γυμνά και παστρεμένα, δίχως το χαριτωμένο χαμόγελο που έσπερνε γύρω τους ή ανοιξιάτικη φύση σε γλυκεία μητέρα που θυμάται ακόμα τους θεούς.

Μά μεις και τη φύση ακόμα θέμε να την καταργήσουμε γύρω από τ' αρχαία μνημεία. Ίσως καμιά μέρα να βάλουν οι αρχαιολόγοι τους μαρμαράδες να ξύσουνε τον Παρθενώνα για να βγάλουνε τη λιόκαλη σκουριά που του χαρίσανε τα χρόνια κ' ή βροχή. Και τότε πιά θά καταστήση ο αρχαίος ναός το λαμπρότερο σύμβολο της καθορούσας.

Κ' ένα άλλο. Γιατί να μη σβύσουνε και τις βυζαντινές άγιογραφίες του Παρθενώνα ; Είναι τάχατες τόσο ανάγκη να θυμούμαστε πως τις προσκύνησε ο Βασίλειος ο Βουργαροράγος ;

Ο κ. Αντρεάδης παρατρεί και μερικά άλλα πολύ σωστά. Μά; λέει πως αν εμείς γκρεμίζουμε τα τουρκικά τζαμιά δε θά πρέπει να ξαφνιστούμε αν οι Τούρκοι βάλουνε κι αυτοί να χαλάνε τις βυζαντινές εκκλησίες — κ' είναι πολλές τώρα έρημες στη Μικρασία. Για την ώρα οι Μουσουλμάνοι δεν τις άγγιζάνε, μάλιστα κάποια τους δίδουνε προστασία, μ' αν εμείς οι Έλληνες με την αποκλειστική μας αρχαιομανία τους στρώσουμε σ' εκδίκηση, πρέπει να το ξέρουμε από τώρα πως κανένα παράπονο δε θά μπορούμε να ξεστομίσουμε.

Πολύ χαίρομαστε να βλέπουμε πως άνθρωποι σαν τον κ. Αντρεάδη σηκωθήκανε να διαμαρτυρηθούνε. Μπορεί και να μην άκουστούνε. Όμως έχουμε τουλάχιστο την απόδειξη και την παρηγοριά πως ή κοινωνία μας άρχισε να καταλαβαίνει πιά σωστά την ιστορία μας και πως υπάρχουν άνθρωποι και στο Πανεπιστήμιο ακόμα μέσα που δε χωριστήκανε — σαν τόσοι άλλοι — από τη ζωή.

ΔΙΑΔΕΞΗ ΠΕΡΙ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Τήν περασμένη βδομάδα στην Έταιρία των Φίλων του Λαού μίλησε για τη διαίρεση της Μακεδονίας σε ζώνες ο διευθυντής του Πύργου κ. Χατζηγιαννάκογλου.

Σεμνά, λογικά και μετρημένα, με δίχως ρητορικά σκήματα και αερολογίες, δίχως παχιά λόγια και φούμαρα ψευτοπατριωτισμού, παρά θετικά με άριθμούς, με επίσημα διπλωματικά έγγραφα, με

amica veritas. Κ' οι όχτροί μας, κ' οι αντίπαλοι μας να μας άκούσουνε, δε με μέλει έμένα, μά και λέμε την αλήθεια. Το λοιπόν, άφοβα κι όμπρός. Πελαγώνουμε.

Όσο πάμε όπως πάμε σήμερα, πελαγώνουμε και λιμάνι δε βρίσκουμε.

Πελαγώνουμε, παιδιά, επειδή και γλώσσα δεν έχουμε. Δηλαδή, έχουμε χίλιες, άπαράλλαχτα σαν την καθαρίδουσα, γιατί ο καθένας έχει τη δική του. Δική του γλώσσα και όρθογραφία δική του.

(Στάλλο φύλλο τελειώνει)

γνώμες σοβαρές ξένων πολιτικών, με πραγματικά και ιστορικά γεγονότα, ανάπτυξε και υποστήριξε το θέμα του και άκούστηκε από όλους με πολλή χαρά και με μεγάλη προσοχή. Απόδειξη πως ή όμιλία είτανε σημαντική κι όχι μονάχα ρεκλάμα, είναι ακόμα που δε γράψανε λέξη οι έφημερίδες για αυτή.

Στο τελευταίο φύλλο του Πύργου δημοσιεύεται ολοκληρη ή όμιλία του κ. Χατζηγιαννάκογλου και από το διάβασμά της μπορεί να κριθεί καλύτερα.

X. B.

ΜΙΑ ΠΡΟΚΛΗΣΗ

Ο κ. Γρ. Ξενόπουλος γράφοντας στα τελευταία «Παναθηναία» (αριθ. 179, σελ. 345, στήλη καίπαλι 1-2) για τις «Άλυσίδες» μου, άρχινάει έτσι τον κριτικό του λίβελλο :

«Ο κ. Ταγκόπουλος άνετίπωσην από τον «Νουμάν» εις βιβλίον το δρμά αυτό, — διά το όποσον είπαμεν τα δέοντα όταν έπαίχθη εις το θέατρον. — το έπλοούτισε δε με πρόλογον ιδιόν του, μ' επίλογον του Πέτρου Βασιλικού, μ' ένα ποίημα εις την Άστρούλαν υπό Άλκαίου, με μίαν έπιστολήν του Έφθαλιώτη, και με όλα τα σχετικά άρθρα και άρθρδια τα όποια εφάνησαν κατά καιρούς εις τον τύπον, καταλλήλως σχολιασμένα. Μεταξύ αυτών, πέντε (άρ. 5) φιγουράρουν εκεί με την υπογραφήν μου! Θά έλεγε κανείς ότι εις όλον αυτό το διάστημα δεν έκαμνα άλλη δουλειά, παρά να γράφω για τις «Άλυσίδες»... Άλλ' ο κ. Ταγκόπουλος έκρινε καλόν να θεωρήση ως ιδικά μου και να συμπεριλάβη με τόνονά μου φαρδύ-πλατύ, και τάνωνμα άκόμη πλαγιότιτλα του «N. Άστεως», μόνον και μόνον επειδή την εποχήν εκείνην είργαζόμην εις το «N. Άστν» ως χρονογράφος! Και μόνη αυτή ή άνευλάβεια, ή φιλολογική άσυνειδησία θά ήτο ίκανή να γαρτυρήση ότι ο κ. Ταγκόπουλος δεν είμπορεί να είνε καλλιτέχνης, ποιητής, άνθρωπος ιδέας. Αι μέθοδοί του και οι τρόποι του μάς τον κάμνουν πλέον άνάξιον προσοχής. Δυστυχώς — δεν έξετάζω τώρα διατί, — τον προσέχουν άλλοι, και οι άλλοι αυτοί είνε προσιχής άξιοι. Ούτως ο κ. Πέτρος Βασιλικός, ο όποιος, εις τον επίλογον του άνα χείρας βιβλίου, τά βάζει μαζί μου και άγωνίζετα φιλοτιμίως να με αποδείξη κριτήν κατώτερον και από τους κριτάς των πάσαι Λαοσανείων, επειδή έγραψα ότι οι «Άλυσίδες» δεν άξίζουν τίποτε! »

Ούτε με την ίδια μονάδα θά πλερώσω τον κ. Ξενόπουλο ούτε θά απαντήσω και τούτη τη φορά στην κριτική του άνειλικρίνεια. Θά τον παρακαλέσω μονάχα να μου δηλώσει, με με την υπογραφή του, σαν τίμιος άντρας, αν τα δυο άρθράκια που φανήκανε στο «Νέον Άστν» (21 και 26 του Νοέβρη 1907) είναι δικά του, γραμμένα δηλ. με το χέρι του, γιατί μονάχα αυτά τα δυο (και τάλαφρότερα δά) δεν έχει υπογράψει, μέσα στα τόσα που έχει γραμμένα και υπογραμμένα για το έργο μου. Ο κ. Ξενόπουλος που καταδικάζει τους άλλους ως άνάξιους προσοχής δε θά ζητήσει, έλπίζω, να ξεφύγει αυτή την πρόκληση.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΟΙΟΣ ΘΑ ΒΑΡΕΣΕΙ ΤΗΝ ΚΑΜΠΑΝΑ.

Ο γέρος με τα θλιμμένα μάτια, που έστεκε κάτω από το καμπαναριό, είταν νεός όμορφος με ξανθά μαλλιά τότε. Πολύ ξανθά. Για τούτο το λόγο είταν τάχα που τον παρανόμαζαν Λιάρο στον τόπο ; Δεν το ξέρουμε. Κείνο όμως που μας είναι γνωστό, είναι πως έψαιχνε για χρόνια στην παλιά βυζαντινή εκκλησιά, ο γέρος που έστεκε κάτω από το καμπαναριό. Και ο Παπασπύρος βέβαια τον έπηρε πτην ένορία του, στην εκκλησιά τη Βυζαντινή, για ψάλτη, δεξιο ψάλτη.

Όταν διάβαινε από την παλιά Βυζαντινή εκκλησιά — και περνούσα πάντα κατά τα δειλινά κείνο το καλοκαίρι — τον έβλεπα καθισμένο κάτω από

το καμπαναριό το γέρο με τα θλιμμένα μάτια. Και θυμάμαι καλά τώρα πως με κοίταζε, με κοίταζε παράξενα. Μά μου φαίνεται πως τον χαιρετούσα κίόλας το γέρο και πως τον συλλογιζόμουν στη συμπαιθητική μου στρατά, που έβγανε στ' άμπέλια.

Πώς έτυχε τάχα να τον άπαντήσει τότε ο Παπασπύρος στο παλιό βορινό καφνεδακι του βράχου και να του μιλήσει να γίνει δεξιος ψάλτης της ένορίας του — τούτο δεν το ξέρουμε. Μόνο από τον καιρό που πέρασε ψάλτης, δεξιος ψάλτης, στην παλιά βυζαντινή εκκλησιά με το καμπαναριό, και που στέκει τώρα πάντα ο γέρος με τα θλιμμένα μάτια, μόνο από τότε την έβλεπε στο γυναικωνίτη. Και σαν έψαιχνε το χερουβικό, και σήκωνε και άνεβουκατιέβριζε τη φωνή σ' ένα γλυκύτατο πά, βού, γά, δι, της έστελνε το χαιρετισμό του.

Μιά μέρα έστάθη άπάνω από την όχτη του ξεροπόταμου, στο δρόμο που γυρίζουν από τάμπέλια, και την περίμενε. Πώς την περίμενε, και γιατί τάχα την περίμενε, και γιατί τάχα την περίμενε στην όχτη του ξεροπόταμου ; Όπως και να είταν την περίμενε. Ένας άγωγιάτης επέρασε. Έρχόταν βέβαια από το δάσος με τη μούλα του φορτωμένη δαδάζυλα. Ύστερα διάθηκε ένας νεός χλωμός όδηγώνας δυο βοίδια. Και φώναζε δυνατά. Λιάρο! Λιάρο! Και το βοίδι σαν επέρασε την όχτη, μουκάνισε θλιβερά κοιτάζοντας καταπίσω, σαν κάτι να περίμενε. Και ο γέρος που στέκει πάντα κάτω από το καμπαναριό συλλογίστηκε. Τι ν' άποζητάει τάχα το έργο ;

Και σαν κείνη δεν επέρασε — και ως τώρα να περίμενε — δε θά περνούσε αλήθεια — άποφάσισε να φύγει. Και κατά το σύρνωμα επήγε μέσα στην αυλή του Πηπασπύρου, στάθηκε πλάι στο μουλάρι που έτρωγε σανό σε μια κοφφίνα, και φώναζε κατά το παραθύρι με τη γλάστρα της μαντζουράνας. «Μάρθα! Μάρθα!» Απόκριση δεν ήρθε από το παραθύρι με τη γλάστρα της μαντζουράνας. Το μουλάρι γύρισε το κεφάλι μασώντας και τον κοίταζε.

Μά στην άλλη φράχτη του γειτονικού κήπου είταν μια μυγδαλιά άνθισμένη, και πλάι στη μυγδαλιά το πηγάδι. Από εκεί ήρθε ή φωνή. Το κοριτσάκι βέβαια τον φώναζε, που είταν άκουμπισμένο στο γύρο του πηγαδιού. «Με λέν και μένα Μάρθα». Και το κοριτσάκι έσκυψε τότε μέσα στο πηγάδι και ξαναφώνησε «Μάρθα!» Η γυναίκα που μάζευε τάσπρα ρούχα τ' άπλωμένα στη φράχτη από τους άσφαλαχτούς κάτι είπε στο κοριτσάκι. Και κείνο τότε γέλασε δυνατά, κάτι γέλοια που τα θυμάται ακόμα ο γέρος που στέκει τώρα κάτω από το καμπαναριό.

Ο Λιάρος, που τον έλεγαν έτσι στον τόπο — τάχα γιατί είχε ξανθά μαλλιά; — δεν ξαναπήγε να φωνάξει κατά το παραθύρι με τη γλάστρα της μαντζουράνας. Όλη τη νύχτα γύριζε μέσα στις έλιές.

Μόνο κατά το χάραμα επήγε κι έστάθηκε κάτω από το καμπαναριό της παλιάς Βυζαντινής εκκλησίας, και άκούστηκε να λέει ένα τροπάρι, ένα πά, βού, γά, δι, σαν το Χερουβικό.

Και σαν έχάραζε καλά, επήγε κατά το σπίτι του Παπασπύρου κ' έλεγε πάλι να φωνάξει : Μάρθα! Μάρθα! Μά μπαίνοντας από την αύλοπορτα είδε άνθρωπο στην αυλή.

Και ο μαστρογιάννης που την έφτιασε, ο μπραγκός, μόλις την άπίθωσε την κάσσα χάμω στη γη, άναστέναζε και είπε, σαν με τον έαυτό του : «Τό έλεγα γώ, τό είπα γώ». Κ' έβγαλε την καπνοσα-